

CHILD RIGHTS EDUCATION IN PRESCHOOL EDUCATION EDUCAȚIA PENTRU DREPTURILE COPILULUI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

Oana Iuliana ENACHE,
profesor pentru învățământ preșcolar
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați,
doctorandă UPS ”Ion Creangă”
Efrosinia HAHEU-MUNTEANU,
doctor în pedagogie, conferențiar universitar UPS ”Ion Creangă”

CZU: 373.2.035

Summary: Education for the rights of the child is a necessity in the context of the challenges of contemporary society. Globalization, multilingualism and multiculturalism, socioeconomic polarization of members of society are problems that the school institution must find solutions by preparing individuals for these new social contexts, to adapt to change. This desideratum of education is expressed by the mission assumed by the National Education Law no. 1/2011, on "training, through education, of the mental infrastructure of Romanian society, in accordance with the new requirements, derived from Romania's status as a member country of the European Union and functioning in the context of globalization, and sustainable generation of a national human resource highly competitive, able to function efficiently in current and future society. " (art. 1, paragraph 2), in accordance with the educational ideal of the Romanian school: "free, integral and harmonious development of human individuality, formation of autonomous personality and assuming a system of values that are necessary for personal fulfillment and development entrepreneurship, for active citizen participation in society, for social inclusion and for employment on the labor market "(Art. 1., paragraph 3).

Rezumat: Educația pentru drepturile copilului constituie o necesitate în contextul provocărilor societății contemporane. Globalizarea, multilingvismul și multiculturalismul, polarizarea socioeconomică a membrilor societății sunt probleme la care instituția școlii trebuie să găsească soluții prin pregătirea indivizilor pentru aceste noi contexte sociale, pentru adaptarea la schimbare. Acest deziderat al educației este exprimat de misiunea asumată prin Legea Educației Naționale nr. 1/2011, de „formare, prin educație, a infrastructurii mentale a societății românești, în acord cu noile cerințe, derivate din statutul României de țară membră a Uniunii Europene și din funcționarea în contextul globalizării, și de generare sustenabilă a unei resurse umane naționale înalt competitive, capabilă să funcționeze eficient în societatea actuală și viitoare.” (art. 1, alin. 2), în concordanță cu idealul educațional al școlii românești: „dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, formarea personalității autonome și asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii” (Art. 1., alin. 3).

Key words: preschool education, children's rights, communication, democracy, society

Cuvinte-cheie: educație preșcolară, drepturile copilului, comunicare, democrație, societate

1. Conceptul de educație pentru drepturile copilului în contextul societății contemporane

Educația pentru drepturile copilului derivă din educația pentru drepturile omului și are ca deziderat dezvoltarea personalității copilului în scopul sprijinirii sale, ca viitor adult, de a face parte dintr-o societate în care indivizii sunt informați și educați în ceea ce privește drepturile proprii și ale celorlalți, o societate democratică, ce oferă șanse egale și bunăstare economică membrilor săi. Cum este și firesc, debutul educației pentru drepturi trebuie realizat cât mai timpuriu, pentru a obține bune rezultate în ceea ce privește construirea unei personalități prosociale, adaptabile și responsabile. Eleanor Roosevelt, în discursul intitulat ”In Our Hands”, susținut în 1958 la aniversarea a 10 ani de la adoptarea Declarației pentru Drepturile Omului, susține ideea abordării timpurii a educației pentru drepturi: „Până la urmă, unde încep drepturile universale ale omului? În

locuri mărunte, aproape de casă, atât de mărunte și atât de aproape încât nu pot fi identificate pe nicio hartă a lumii. Cu toate acestea, ele reprezintă lumea fiecărui individ, cartierul în care trăiește, școala ori colegiul pe care îl frecventează, fabrica, ferma în care lucrează. Acestea sunt mediile în care fiecare bărbat, femeie ori copil dorește să fie tratat cu dreptate, demnitate, și să i se ofere șanse egale, fără discriminare. Dacă drepturile omului nu au nicio semnificație în aceste locuri, atunci ele nu înseamnă nimic, nicăieri. Dacă nu regăsim acțiuni de implicare cetățenească de a respecta aceste drepturi în vecinătatea noastră, atunci orice acțiune de progres în această direcție în lumea largă este sortită eșecului.” [7]

2. Particularități ale educației pentru drepturile copilului la preșcolari

La vârsta preșcolară jocul reprezintă elementul central și integrator al tuturor formelor de activitate, precum și principalul mijloc de dezvoltare sub toate aspectele: fizic, cognitiv, social, emoțional și lingvistic. Jocul satisface în cel mai înalt grad nevoia de mișcare și de acțiune a copilului nu doar în universul activității, ci și în universul relațiilor interumane, oferindu-i prilejul de a pătrunde în intimitatea acestora și dezvoltându-i dorința de a se comporta ca adulții. Jocul reprezintă o modalitate prin care preșcolarul își apropie realitatea înconjurătoare, își însușește funcția socială a obiectelor, se familiarizează cu semnificația socio-umană a activității adulților.

Jocul formează, dezvoltă și restructurează întreaga viață psihică a copilului. Jocul este cadrul în care întreaga viață psihologică a copilului se manifestă și se exteriorizează (prin joc copilul își exprimă cunoștințele, emoțiile, își satisface dorințele și se eliberează, descărcându-se tensional); și în același timp constituie principalul instrument de formare și dezvoltare a capacităților psihice ale copilului, nici una dintre funcțiile și însușirile lui psihice neputând fi concepute și imaginate în afara jocului.

Cel mai important aspect al jocului este posibilitatea ca acesta să fie utilizat ca instrument al educației, îndeplinind multiple funcții: de distracție, de creativitate, de modelare și formare a personalității copiilor. Convenția pentru Drepturile Copilului prevede, în art. 31, dreptul copilului la activități de joc, specifice vârstei precum și obligația statului de promova punerea la dispoziție a mijloacelor adecvate pentru ca toți copiii să se bucure de acest drept: „Statele părți recunosc dreptul copilului la odihnă și vacanță, de a practica activități recreative proprii vârstei sale, de a participa la viața culturală și artistică”. [5, p. 12]

Jocul reprezintă cea mai importantă sursă de învățare pentru copii, este activitatea care îi ajută cel mai mult și eficient să învețe. Prin joc copiii învață să interacționeze cu ceilalți, să exploreze mediul, să găsească soluții la situațiile problemă, să își exprime emoțiile, să achiziționeze cunoștințe și abilități care îi vor fi necesare pentru adaptarea la cerințele școlii.

Principala dificultate în implementarea educației pentru drepturile copilului în învățământul preșcolar este reprezentată de capacitatea de înțelegere a copilului preșcolar în special a relației drepturi – responsabilități.

Literatura de specialitate folosește termenul „awareness” pentru a denumi capacitatea de înțelegere a drepturilor, definit ca „a înțelege că ceva există și este important”. În general, este subestimată capacitatea copilului de vârstă preșcolară de a fi conștient de drepturile sale și ale celorlalți, fără a se lua în calcul faptul că printr-un demers sistematic și de durată, prin raportare la experiența de viață a copilului și prin exersare în diverse forme, preșcolarii pot dobândi capacitatea de a înțelege și exercita drepturile atât din perspectiva propriului „Eu” – „drepturile mele”, cât și din cea a relației cu ceilalți – „doresc ca drepturile mele să fie respectate, iar și eu trebuie să le respect pe ale celorlalți”.

Înainte de a afirma că la vârsta preșcolară copilul nu este capabil să înțeleagă ce sunt drepturile, este nevoie ca educatorii să își amintească de faptul că „până la 4 ani se obține jumătate din nivelul capacităților intelectuale dobândite până la 16 ani, iar până la 6 ani încă 30%” [1, pag. 36]

3. Modalități de realizare a educației pentru drepturile copilului în practica din grădiniță

Educația pentru drepturi este o activitate complexă, o continuă împletire a acțiunilor de predare-învățare, cu cele exersare a unor comportamente și atitudini. Pentru atingerea scopurilor pe care acest tip de educație le urmărește, cadrul didactic trebuie să se documenteze temeinic, în primul rând în ceea ce privește conținutul Convenției pentru Drepturile Copilului, să selecteze riguros atât metodele de lucru, formele de organizare a activității, cât și mijloacele optime ce facilitează transmiterea și înțelegerea conținuturilor de către copii. Educația pentru drepturile copilului face apel la emoțiile și sentimentele celor educați, iar cadrul didactic trebuie să aibă o grijă deosebită în a nu afecta emoțional negativ preșcolarii. Mai mult, prin comportamentul său, trebuie să ofere un exemplu în ceea ce privește respectarea și promovarea drepturilor tuturor ființelor umane.

Pentru atingerea obiectivelor propuse în cadrul programelor de Educație pentru Drepturile Copilului, cadrul didactic trebuie să facă apel la proceduri acționale și cognitive specifice fixate prin experiență și studiu individual - strategii, tehnici, metode, procedee de predare, componente care alcătuiesc repertoriul general al abilităților de predare. Literatura de specialitate recomandă ca strategiile didactice în educarea drepturilor să fie preponderent participative, ceea ce oferă educatoarei libertatea de a selecta orice strategii didactice pe care le consideră potrivite grupului de lucru, care să îndeplinească, cumulativ două condiții:[3, pag. 67]

? să respecte principiile Convenției pentru Drepturile Copilului, prin stimularea și exersarea unor comportamente și atitudini precum: participarea, cooperarea, respectul reciproc, exprimarea liberă a opiniilor, sentimentelor, și prin faptul că nu lezează sentimentele copiilor;

? să fie adecvate particularităților de vârstă și individuale ale copiilor din grupul de lucru, să reflecte realitățile mediului economic, social și cultural în care preșcolarii trăiesc și se dezvoltă și simultan să ofere o perspectivă globală asupra lumii.

Un program eficient de Educație pentru Drepturile Copilului destinat preșcolarilor cuprinde activități variate ca mijloace de realizare, cu respectarea standardelor impuse prin Curriculum-ului pentru educație timpurie și se realizează prin joc – de rol, de creație, distractive, muzicale, de mișcare, jocuri exercițiu, jocuri didactice, lecturi după imagini, observări, convorbiri, povestiri, repovestiri, povestiri cu început dat, povestiri create după un șir de ilustrații, dramatizări, cântece, picture, desene, modelaj, colaje, aplicații, etc. Familia, mediul fizic, uman și social pot fi utilizate ca resurse de învățare, dar și textul literar, imaginile și materiale audio-vizuale.

Activitățile de Educație pentru Drepturile Copilului utilizează preponderent ca formă de organizare activitatea de grup (joc, învățare), în cadrul căroră fiecare copil are posibilitatea să contribuie la luarea unei decizii, la rezolvarea unei probleme, la îndeplinirea unei sarcini de lucru, astfel încât să își aducă aportul la succesul echipei. Astfel organizați, copiii învață să utilizeze strategii de negociere, să își prezinte punctul de vedere într-o situație de conflict, și, cu ajutorul adultului, pot ajunge să înțeleagă motivele celorlalți în acțiunile de rezolvare în mod constructiv a conflictelor. În anumite momente ale activității perceperea informației, exprimarea opiniei, a sentimentelor se face individual iar educatoarea încurajează permanent acceptarea acestora de către întregul grup, în ciuda eventualului dezacord.

Pentru a asigura o bună desfășurare a programului instructiv-educativ din grădiniță, educatoarea poate planifica desfășurarea activităților din cadrul programului de EDC, ca și activități pe domenii experiențiale (activități de educare a limbajului, de cunoașterea mediului, artistico-plactice, de educație muzicală și fizică, activități matematice, practice, de educație pentru societate) ca și teme de activitate pe centre de interes, inclusiv în cadrul ALA I. Jocurile dinamice, de mișcare, cele care amuză copiii, aducându-le bună dispoziție, se pot realiza în mod firesc în cadrul ALA II.

Atunci când tema săptămânală o permite, educatoarea poate desfășura activități integrate care abordează, în întregime, teme din domeniul drepturilor copilului, ori poate organiza proiecte de durată (1-2 săptămâni) pe această temă.

Unele activități prevăzute în cadrul programelor de EDC se pot realiza cu succes ca activități de dezvoltare personală, (rutinele, tranzițiile și activitățile din perioada după-amiezii, inclusive activitățile opționale). Având avantajul de a se repeta zilnic, la intervale stabile, cu aproape aceleași conținuturi, rutinele reprezintă oportunități viabile de desfășurare a unor activități corespunzătoare componentelor de educație pentru sănătate, de protecție a mediului, de responsabilizare a preșcolarilor în menținerea ordinii și curățeniei: igiena – spălătul și toaleta, deprinderea de a utiliza corect coșul de gunoi, de a utiliza rațional apa, îngrijirea plantelor verzi, așezarea și ordonarea materialelor și a jucăriilor din sala de grupă, etc. Întâlnirile de dimineață reprezintă momentul ideal de a implica preșcolarii în scurte jocuri sau convorbiri, cu teme precum: autocunoaștere (stimă de sine, imagine de sine), dezvoltarea abilităților de comunicare (comunicare asertivă, comunicare cu colegii /părinții/educatoarea; comunicarea verbală și non-verbală a propriilor trăiri și sentimente), managementul învățării prin joc, dezvoltarea empatiei, luarea deciziilor, medierea conflictelor.

Tematicile activităților pot face referire la:

„IDENTITATE”

1. „Eu sunt unic”
2. „Familia mea”
3. „Împreună, prieteni”
4. „Prieteni de pretutindeni”
5. „Ghicește persoana!”
5. „Fetița care nu avea un nume”
6. „Cartea de vizită”
7. „Prieteni de pretutindeni”

„FAMILIA – UNIVERSUL COPILĂRIEI”:

1. „Băiatul care nu se oprea din plâns”
2. „Cercul familiei”
3. „Tabloul familiei mele”
4. „Copilul care nu avea o familie”
5. „Viața în familie”
6. „Frățior și surioară”
7. „Împreună, părinți și copii”

„RESPONSABILITATE, PARTICIPARE”

1. „Orașul meu îmi oferă...”
2. „O vizită în comunitate”
3. „Dacă aș fi primar pentru o zi”
4. „Ce îmi doresc în orașul meu”
5. „Știi să mă port în parc/ locul de joacă/ pe stradă”

6. „Strada este și a mea”

7. „Parcul este pentru toți”

„COMUNICARE ȘI COOPERARE”

1. „Regulile grupei noastre”

2. „Grădinița, a doua casă”

3. „Cum negociem conflicte”

4. „Jocul consecințelor”

5. „Mașina de spălat”

6. „Pot să ajut”

7. „Vorba dulce, mult aduce”

„INCLUZIUNE, DIVERSITATE, COLABORARE”

1. „Nu văd, dar simt!”

2. „Prietenii din întreaga lume”

3. „Povestea maimuței Rita”

4. „Atitudinea face diferența, nu aspectul exterior”

5. „Cuvinte care rănesc”

6. „Ce am învățat de la un prieten de pe un alt continent/ o altă țară?”

7. „Diferențele ne apropie”

„SĂNĂTATE ÎNTR-UN MEDIU CURAT”

1. „Piramida alimentelor”

2. „Cum ne păstrăm sănătatea?”

3. „Copii sănătoși – copii frumoși”

4. „Apa – comoară de preț!”

5. „Am dreptul să trăiesc într-un mediu curat”

6. „Ce e bine? Ce e rău?”

7. „Am nevoie/ îmi doresc”.

Tranzițiile sunt momente prielnice care fac trecerea de la rutine la alte tipuri/categorii de activități de învățare, de la o activitate de învățare la alta, în diverse momente ale zilei, și pot consta în repetarea unor jocuri prevăzute în cadrul unor programelor de Educație pentru Drepturile Copilului (jocuri de grupare pe baza unor caracteristici/preferințe comune, jocuri distractive și de mișcare, mers ritmat – „copiii veseli/ fericiți/ triști la plimbare” etc).

Metodele utilizate în cadrul programelor de educație pentru drepturi îndeplinesc funcțiile general recunoscute ale metodelor didactice, vizând atât cunoașterea (asimilarea cunoștințelor, gândirea), instruirea (formarea priceperilor, deprinderilor, abilităților), cât și formarea trăsăturilor de personalitate.

Metodele didactice se clasifică în funcție de numeroase criterii dar “criteriile de clasificare nu sunt absolute, iar încadrarea unei metode într-o anumită clasă nu este definitivă, ci relativă”[2, pag. 44]. Metodele prin care se realizează Educația pentru Drepturile Copilului fac parte atât din categoria „tradiționale” cât și „moderne”/ „activ-participative”, clasificare făcută având în vedere predominanța unor caracteristici într-un moment dat.

În acest sens, la nivel preșcolar, se urmărește să i se dezvolte copilului conduite, să i se formeze/ modeleze comportamente, să îl ajute să adopte atitudini conforme cu prevederile Convenției pentru Drepturile Copilului. Acest lucru este posibil prin observarea și discutarea de către copii a unor probleme morale, situații, de exersare a acestora în raport cu aspectele de

comportament din Curriculumul pentru învățământul pentru educație timpurie, jocuri libere, dirijate și prin studierea și dezbaterăa unor texte literare specifice vârstei.

Sumarizând resursele bibliografice existente, se constată că literatura de specialitate recomandă următoarele elemente de strategie didactică pentru realizarea EDC la nivel preșcolar: jocul, observația, conversația, studiul de caz, metode activ-participative (Brainstorming, „explozia stelară”, tehnica ”Lotus”, ”Ciorchinele”, ”Diagrama Venn”, etc), metode și tehnici specifice educației plastice și practice: desen, pictură, aplicație, colaj; vizitele în teren, proiectul (de cercetare), povestirea (inclusiv povestea terapeutică), mijloace audio-vizuale (filme, scurte animații, fragmente muzicale).

De reținut că, educația pentru drepturile copilului include:

- Educația *despre* drepturile copilului, care asigură dobândirea de *cunoștințe*;
- Educația *pentru* drepturile copilului, care asigură formarea de *abilități*;
- Educația *în spiritul* drepturilor copilului, care asigură adoptarea de *atitudini*.

Beneficiile organizării și desfășurării activităților cu preșcolarii având în vedere aceste direcții sunt de natură cognitivă și comportamentală:

- manifestă mai multă încredere în sine și în forțele proprii;
- își îmbunătățesc capacitățile de comunicare, atât cu adulții, cât și cu ceilalți copii, își formează capacități de a face distincție între fapt și opinie, de a recunoaște prejudecățile și preconcepțiile;
- sunt mai deschiși către activitățile în grupuri mici, cooperează mai bine;
- scade numărul conflictelor dintre copii, sunt mult mai toleranți și mai prietenoși unii cu ceilalți și își largesc sfera relațională în cadrul grupei;
- își exprimă cu încredere propriile păreri, inclusiv dezacordul față de anumite decizii, acceptă cu mai multă ușurință părerile și atitudinile care le contrazic pe cel proprii;
- își rezolvă pașnic micile conflicte la nivelul clasei, fără a mai apela la educatoare;
- manifestă în mai mare măsură respect față de sine și față de ceilalți;
- crește complianța la reguli, pe care le respectă și sunt capabili să le explice utilitatea;
- manifestă mai multă empatie în relațiile cu ceilalți, își controlează mai bine tendințele de egocentrism;
- sunt mai deschiși în a lua apărarea celorlalți în diferite situații;
- manifestă în mai mare măsură disponibilitate în a participa la acțiuni de îmbunătățire a mediului social, natural;
- au inițiative personale în luarea deciziilor la nivelul clasei, al grupului în care se joacă ori în care lucrează pentru îndeplinirea unei sarcini;
- dobândesc abilități de a căuta și găsi informațiile pe care le caută singuri, cu cât mai puțin ajutor din partea adultului, se implică direct în propriile experiențe de învățare;
- dobândesc abilități de a evalua critic o situație, un aspect, o opinie;
- își exprimă cu mai multă ușurință, chiar din proprie inițiativă sentimentele, trăirile, stările;
- sunt mai activi, manifestă permanent o bună dispoziție și pozitivism.

Abordarea activităților de EDC în învățământul preșcolar poate constitui o provocare pentru cadrul didactic, dar beneficiile pe care acesta le poate aduce pe toate planurile constituie un motiv în plus pentru ca educatoarea să își pună la încercare experiența și priceperea în elaborarea unui astfel de demers.

Referințe bibliografice:

1. Barna 2001). Barna, Andrei, Antohe, Georgeta, Curs de pedagogie. Fundamentele și teoria educației, Editura LOGOS, 2001;
2. Cucos, Constantin, Pedagogie, Editura Polirom, Iași, 1996
3. Mulheron Te One, Sarah Jane, *Perception of children's rights in three early childhood settings*, University of Wellington, 2001;
4. Curriculum pentru educație timpurie, Ministerul Educației, București, 2019
5. Convenția cu privire la Drepturile Copilului, Salvați Copiii România, București, 2010
6. Legea Educației Naționale nr. 1/2011, Ministerul Educației Naționale
7. <http://www.un.org/en/globalissues/briefingpapers/humanrights/quotes.shtml>

ECOLOGICAL EDUCATION - A COMPONENT PART OF CONTEMPORANEITY EDUCAȚIA ECOLOGICĂ - COMPONENTĂ A CONTEMPORANITĂȚII

Georgiana STOICA (BOLTAȘU),
doctorand, UPS „I. Creangă” din Chișinău

CZU: 373.033

Summary. The article approaches the importance of children's ecological education at the present stage. Ecological education is aimed at a process of recognizing values and understanding concepts, in terms of training and developing the skills and attitudes necessary for the correct understanding and appreciation of the interdependence between man and the factors of the natural environment.

Rezumat. În articol se abordează importanța educației ecologice a copiilor la etapa actuală. Educația ecologică este vizată drept un proces de recunoaștere a valorilor și de înțelegere a conceptelor, în aspectul formării și dezvoltării deprinderilor și atitudinilor necesare pentru înțelegerea corectă și aprecierea interdependenței dintre om și factorii mediului natural.

Key words: education, ecology, children, particularities.

Cuvinte-cheie: educație, ecologie, copii, particularități.

În prezent, omenirea trece prin unul dintre cele mai critice momente. Limitându-ne la anumite manifestări externe, am putea spune, că societatea modernă este în criză profundă. Economia țărilor dezvoltate continuă să crească, chiar dacă nu evoluează cu aceeași pași rapizi, cum a fost recent. Oricum continuă să crească volumul extragerilor de minerit, ceea ce stimulează creșterea cererii de consum, mai notabile fiind în țările dezvoltate. În același timp, contrastele sociale în lumea modernă între țările dezvoltate economic și în curs de dezvoltare sunt din ce în ce mai pronunțate și, în unele cazuri, de până la 60 de ori mai mari a veniturilor populației din aceste țări. [11].

Dezvoltarea societății umane trebuie să țină cont de faptul că viitorul speciei umane depinde de luarea în considerare a limitării resurselor și de hotărârea și capacitatea oamenilor de a se abține de la distrugerea ecosistemelor naturale. Iar printre mijloacele capabile să contribuie la combaterea, conservarea și dezvoltarea unui mediu sănătos și prosper, un rol deosebit îl au activitățile educative. Iar pentru realizarea unei educații ecologice eficiente este important să înțelegem ce este ecologia și legitățile proprii ecologiei care acționează la oricare nivel de integrare și organizare a biosistemelor.

Educația ecologică este considerată de mare actualitate și importanță. Acest fapt reiese din multitudinea problemelor globale cu care se confruntă omenirea - poluarea aerului, apei și